

Sosyalist
Birlik
Partisi

Y.B.M.M. KUTUPHANESİ

Yeni Bir Avrupa İçin
PARİS ŞARTI

91-4109

SBP Yayınları - 1

Sosyalist
Birlik
Partisi

Yeni Bir Avrupa İçin **PARİS ŞARTI**

T.B.M.M

DDC:
YER: 91-4109
YIL:
CLT:
KSM:
KDP:
DEM: 91-6535

KÜTÜPHANESİ

SBP İstanbul İl Yayınları - 1

Mayıs 1991
Dizi: 1

SBP İstanbul İli Yayınları:Tünel Galipdede cad. No: 48/9
Beyoğlu-İstanbul Tel: 149 87 83

Ofset hazırlık Net organizasyon Tel: 520 97 69

AFA MATBAACILIK
Cemal Nadir Sk. No. 18
Cağaloğlu - İSTANBUL
1991

*Derleme ve Çevirisi Dışışleri ve Protokol Müdürlüğünce yapılan elinizdeki belge, Almanya hükümeti **Basın ve Enformasyon Dalresl** tarafından yayınlanan metinle karşılaştırılmıştır. İki cümle, çevirinin temize çekilmesi işlemi sırasında olacak, bulunmadığı görülmüştür. Bir cümle, iki-üç kelime farklı ifade edilmiştir. Bunlar ilgili sayfalarda okuyucuya gösterilecektir. Metnin tümüne hakim olan diplomatik dil korunmuş herhangi bir değiştirme yapılmamıştır.*

SUNUŞ

Toplumumuzun üzerinde düşünülmesi gereken özelliklerinden biri de, kısa bir tarih dilimi içerisinde, çok sayıda anayasa tüketmiş olmasıdır. İlk anayasasının kabul edildiği 1876 yılında günümüze değin beş ayrı anayasa tarih sahnesine çıkmıştır. Ve sonuncusu olan 1982 Anayasası'nın da vadesinin dolmuş olduğu, güncel politik gelişmelerden açıkça anlaşılmaktadır.

Çünkü; gerek iktidar, gerekse muhalefet partileri ve ülkedeki siyasal güçlerin neredeyse tümüne yakın çoğunluğu, 1982 Anayasası'nın değiştirilmesini istiyorlar. %92 gibi çok yüksek bir oyla kabul edilmiş bulunan 1982 Anayasası'nın, bugün, hiçbir sosyal temele dayanmadığı anlaşılıyor. Evet, bu anayasanın sahibi yoktur. Belli ki, bu anayasa, yakın bir gelecekte, ya köklü bir şekilde değiştirilecek ya da tümüyle yürürlükten kaldırılacaktır. Ve hatta, Akbulut Hükümet'i anayasa değişikliğini somut olarak da tartışmaya açmıştır. Buna karşılık da, mecliste grubu bulunan SHP ve DYP, hazırladıkları anayasa taslaklarını kamuoyuna açıklamışlardır.

Hükümetin tartışmaya açtığı anayasa değişiklik metninde, 1982 Anayasası esas alınmıştır; Cumhurbaşkanı'nın seçimi ve yetkileri konusunda kimi değişikliklerin amaçlandığı, bunun yanısıra, temel hak ve özgürlüklere ilişkin bazı rötüşlerle yetinilmek istenildiği görülmektedir. Sosyal Demokrat Halkçı Parti ve Doğru Yol Partisi ise, 1982 Anayasası'nın tümüyle yürürlükten kaldırılarak, yerine parlamentonun üstünlüğü anlayışına dayalı bir **Yeni Anayasa** metninin benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1982 Anayasası'nın tümüyle yürürlükten kaldırılması düşüncesi kuşkusuz ki doğrudur. Bu anayasanın esas alınarak, üzerinde değişiklik yapılması gibi bir yöntem sözkonusu bile olamaz.

Ancak, bu tutumun nedeni, 1982 Anayasası'nın "düzeltilemez" ölçüde kötü yazılmış olması değildir. Böyle bir nedene dayanmak,

sorunu yüzeysel olarak değerlendirmek demektir.

1982 Anayasası, devleti "kutsal" sayan, bireyin ve toplumun üzerine çıkararak, otoritarizme yönelik hükümlerle besleyen ve öte yandan, temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan bir anlayışın ürüdür. 1982 Anayasası'nın tümüyle yürürlükten kaldırılması istemi, dayandığı bu anlayışın reddedilmesi bağlamında köklü bir nedene dayanmalıdır. Ancak böylelikle, çağdaş ve yeni bir kültüre dayalı yeni bir anayasayı oluşturabilmenin perspektifleri açılabilir.

İnsanlığın Ortak Kültürü

1215 Magna Charta Libertum, 1689 İngiltere İnsan Hakları Bildirisi, 1776 Virginia İnsan Hakları Bildirisi, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, 1949 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, 1950 İnsan Haklarını ve Temel Özgürlüklerini Korumaya Dair Sözleşme, 1975 Helsinki Nihai Senedi, 1990 Avrupa Birliği'nin Anayasal Temelleri ve nihayet 1991 Paris Şartı, tüm bunlar, insanlığın özgürlük mücadelesinin kilometre taşlarını ifade eder. Yüzyıllar boyu süregelen insan hakları mücadelesi, bu belgelerde yer almaktadır ve bugüne ışık tutmaktadır.

Yirminci yüzyılın taşıdığı özellikler, insan hakları ve özgürlükler için süregelen mücadeleye yeni bir boyut, yeni bir anlayış katmıştır. Çok taraflı uluslararası hukuk metinlerinde ve insan hakları belgelerinde de yansıdığı gibi, insanlığın ortak bir kültürü, ortak değerleri oluşmuştur.

Özellikle, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan "milletlerarası hukuk kongreleri", onların "sonuç metinleri", "çok taraflı anlaşmalar", "ortak insan hakları metinleri", Hükümetlerdışı sivil toplum kuruluşlarının uluslararası barış ve insan hakları ya da kadın veya çevre hareketlerinin ve benzeri girişimlerin platformları, öte yandan, Birleşmiş Milletler Örgütü ile Avrupa Konseyi'nin doğuşu ve parlamenter, adli ve yargısal kurum ve kuruluşlarının oluşumu ve nihayet, "Birleşik Avrupa Devletleri"nin yapılması, insanlığın ortak değerleri çerçevesinde yeni bir kültürün ve bu bağlamda yeni bir anayasa hukuku anlayışının kabul görmesine yol açmıştır.

Anayasalar, anayasa anlayışları evrenselleşmektedir. Ulusal düzlemde anayasa anlayışı artık eskimektedir. Her anayasa insanlığın ortak değerlerini ifade eden ilke ve kuralları taşımak durumundadır. Bu nedenle çağımız anayasaları, özgürlük ve demokrasi yasalarıdır.

Öte yandan, ülkelerin iç hukuklarını motive eden anayasalar, uluslararası birlikler ve yapılanmalarla entegrasyon sürecini de ya-

şamaktadırlar. Farklı ulusların toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel işbirliklerinin derinleşip yoğunlaşması, bu oluşumu hızlandırmaktadır. Artık ne anayasalar açısından, ne de iç hukuk kuralları açısından uluslararası hukuktan soyutlayabilmek olanaklı değildir. Hukukun ulusal sınırları silikleşmektedir. Dünyamız ortak hukuka doğru yönelmektedir...

İşte, ülkemizdeki anayasa tartışmaları, böylesi bir ortamda ve böyle bir zamanda yapılıyor. Bir ortak hukuk metni olarak Paris Şartı'nın, anayasa tartışmalarına ışık tutacağı açıktır. Bu tartışmaların çerçevesini ve zeminini belirlemede, kuşkusuz ki yaran büyük olacaktır. Bu yaklaşımla hareket eden Sosyalist Birlik Partisi İstanbul İl Örgütü, Şart'ın Türkçe tercümesini yayınlamayı bir görev bilmiştir.

Bu vesile ile, Paris Şartı'nın, dışişlikiler ve Protokol Müdürlüğü'nce yapılan çevirisini gözden geçiren Sayın Ayşe Bilge DİCLELİ ile yayının tüm organizasyonunu gerçekleştiren İstanbul İl Yönetim Kurulu üyesi Sayın Selçuk ÇALHAN'a, değerli katkılarından dolayı teşekkür etmek istiyorum.

Av. Atilla COŞKUN
SBP İstanbul İl Başkanı

YENİ BİR DEMOKRAŞİ BARIŞ VE BİRLİK ÇAĞI

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na (AGİK) katılan devletlerin devlet veya hükümet başkanı olan bizler, derin değişikliklerin olduğu ve tarihi beklentilerin bulunduğu bir zamanda Paris'te toplandık. Cepheleşme çağı ve Avrupa'nın bölünmüşlüğü son bulmuştur. İlişkilerimizin bundan böyle saygıya ve işbirliğine dayalı olacağını ilan ediyoruz.

Avrupa kendisini mazinin bıraktıklarından kurtarıyor. Kadın erkek insanların cesareti, halkların irade gücü ve Helsinki Nihai Senedindeki fikirlerin kudreti Avrupa'da yeni bir demokrasi, barış ve birlik çağı açmıştır.

Zamanımız, halklarımızın onlarca yıldır yüreklerinde beslediklerinin gerçekleştirme zamanıdır. Bunlar, insan haklarına ve temel özgürlüklere dayalı demokrasiye sarsılmaz bir bağlılık, ekonomik serbestlik ve toplumsal adalet yolundan elde edilecek refah ve tüm ülkemiz için eşit güvenlidir.

Nihai Senedin on ilkesi* geride kalan 15 yılda daha iyi ilişkilere götüren yolumuzu aydınlattığı gibi, bundan sonra da çok şeyler başarma arzusuyla dolu, istikbale doğru bize rehberlik edecektir. Uluslarımızı özlemlerine uygun bir şekilde yaşamaya muktedir kılmak için şimdi başlayacağımız girişimlerin temelini tüm AGİK

***Helsinki Nihai Senedi'nin 10 İlkesi**

1. Devletin egemen eşitliği ve egemenliğin özündeki haklara saygı
2. Tehdit veya kuvvete başvurmama.
3. Sınırların dokunulmazlığı.
4. Devletin toprak bütünlüğüne saygı.
5. Uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümü.
6. İçişlerine karışmama.
7. Düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlükleri de dahil olmak üzere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı.
8. Halkların hak eşitliği ve kendi kaderlerini tayin hakkı.
9. Devletler arasında işbirliği.
10. Uluslararası hukuk çerçevesinde üstlenilen yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi.

taahhütlerinin eksiksiz uygulanması teşkil etmelidir.

İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü

Uluslarımızın yegane yönetim sistemi olarak demokrasiyi inşa etmeyi, pekiştirmeyi ve kuvvetlendirmeyi taahhüt ediyoruz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara riayet edeceğiz.

İnsan hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır. Bunları korumak ve geliştirmek her hükümetin önde gelen yükümlülüğüdür.* Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir teminattır. Bunlara riayet olunması ve eksiksiz işlerlik kazandırılması özgürlük, adalet ve barışın temelidir. Demokratik yönetim muntazaman aralıklarla yapılan özgür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır. Demokrasinin temeli, insanın şahsına saygı ve hukukun üstünlüğüdür. Demokrasi, ifade özgürlüğünün, toplumdaki bütün gruplara müsamaha gösterilmesinin ve her birey için fırsat eşikliğinin en iyi güvencesidir.

**"Yönetimin ilk sorumluluğu, bunları gelebilecek zararlardan korumak ve geliştirmektir. ' şeklinde yer alan cümle çevirimizde yukarıdaki düzeltilmiştir.*

Demokrasi, temsili ve çoğulcu karakteri ile, seçmene hesap verilmesini, kamu makamlarının hukuka riayet etmek vecibesini ve adaletin yansız bir şekilde dağıtılmasını da zorunlu kılar. Kimse hukukun üstünde olamaz.

Her bireyin düşünce, vıjdan ve din ya da inanç özgürlüğüne; dernek kurma ve barışı bozmayan* bir şekilde toplanma özgürlüğüne; yer değiştirme özgürlüğüne hakkı olduğunu ve hiç kimsenin keyfi bir şekilde tutulamayacağını ya da tutuklanamayacağını; işkence ya da diğer zalimane, insana yaraşmayan ya da insanı alçaltan bir muameleye ya da cezalandırmaya tabi tutulamayacağını, keza herkesin haklarını bilmeye ve haklarına dayanarak hareket etmeye; bir suçla itham edildiği zaman adil ve aleni bir şekilde yargılanmaya; tek başına ya da ortaklaşa mal ve mülk sahibi olmaya ve bireysel girişimlerde bulunmaya; iktisadi, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu hiçbir ayırım yapmaksızın teyid ederiz.

Bir ulus içindeki azınlıkların soy, kültür, dil ve din yönünden sahip oldukları kimliğin korunacağını ve azınlıklara mensup kişilerin hiçbir ayırım yapılmaksızın kanun önünde tam bir eşitlik içinde işbu kimliği serbestçe ifade etmek, korumak ve geliştirmek hakkına sahip olduklarını teyid ederiz.

Haklarının herhangi bir şekilde ihlali karşısında herkesin ulusal, ya da uluslararası her türlü etkin çarelere başvurabilmesini sağlayacağız.

Bu ilkelere tam bir saygı yeni Avrupa'yı üzerine inşa etmeye çalışacağımız sağlam bir temeldir.Devletlerimiz demokratik kazançları geri çevrilemez kılmak amacıyla birbirleriyle işbirliği edecek ve birbirlerini destekleyeceklerdir.

Ekonomik Özgürlük ve Sorumluluk

Ekonomik özgürlük,toplumsal adalet ve çevreden sorumluluk, refah için kesinlikle gereklidir.

Bireyin demokrasi içinde icra ettiği ve hukukun üstünlüğü ile korunmuş bulunan özgür iradesi başarılı bir iktisadi ve toplumsal kalkınma için gerekli temeli oluşturur.İnsanın vakarına saygılı ve onu ayakta tutan iktisadi faaliyetini geliştireceğiz.Devamlı iktisadi büyüme, refah, toplumsal adalet, artan istihdam ve iktisadi kaynakların verimli kullanılmasına yönelik piyasa ekonomilerini gelişt-

tirmek ortak amacımız olup,özgürlük ve siyasi çoğulculuk bu ortak amaç için gerekli öğelerdir.

Piyasa ekonomisi için çabalayan ülkelerin piyasa ekonomisine geçmekte gösterecekleri başarı,önemli ve hepimizin çıkarıdır. Bu, ortak amacımız olan daha yüksek düzeyde bir refahı paylaşmamızı mümkün kılacaktır.Bu hususta işbirliği edeceğiz.

Çevrenin korunması tüm uluslarımızın paylaştığı bir sorumluluktur. Bu alandaki ulusal ve bölgesel çabaları desteklemekle beraber, daha geniş ölçüde ortak hareket etme acil ihtiyacını da görmeliyiz.

Katılan Devletler Arasında Dostane İlişkiler

Avrupa'da yeni bir çağın tanyerinin ağardığı şu sırada, Avrupa Devletleri, ABD ve Kanada arasında dostane ilişkileri ve işbirliğini genişletmek ve kuvvetlendirmeye, halklarımız arasında dostluğu ilerletmeye azmetmiş bulunuyoruz.

Avrupa'da demokrasi ve barış ve birliği ayakta tutmak ve ilerletmek için Helsinki Nihai Senedi'nin on ilkesine yürekten bağlılığımızı tam bir ciddiyetle taahhüt ederiz .

On ilkenin hala geçerli olduğunu ve onları hayata geçirmeye kararlı olduğumuzu teyid ederiz.Tüm ilkeler herbiri diğerleri dikkate alınmak suretiyle yorumlanarak kayıtsız şartsız ve aynı derecede uygulanır.Onlar ilişkilerimizin temelini teşkil eder.

Birleşmiş Milletler Anayasası altındaki vecibelerimiz ve Helsinki Nihai Senedi altındaki taahhütlerimiz uyanınca herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına karşı kuvvet kullanma ya da kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan ya da bu belgelerdeki ilke ve amaçlar ile bağdaşmayan diğer herhangi bir şekilde hareket etmekten sakınacağımıza dair sözümüzü yenileriz. Birleşmiş Milletler Anayasası altındaki vecibelere riayet etmeyişin uluslararası hukukun bir ihlalini teşkil ettiğini hatırlatırız. Uyuşmazlıkları barışçı yollardan çözmeye taahhütümüzü tekrar teyid ederiz. Katılan devletler arasında ihtilafların önlenmesi ve halli için mekanizmalar geliştirmek kararındayız.

Avrupa'daki bölünmüşlüğün son bulmasıyla herbirimizin güvenlik ilişkilerindeki tercih özgürlüğüne saygı duyarak, güvenlik ilişkilerimizde yeni bir niteliğe ulaşmak için çaba göstereceğiz. Gü-

venlik, bölünme kabul etmez ve katılan devletlerin herbirinin güvenliği, bütün ötekilerin güvenliğine ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Bu nedenle aramızda itimat ve güvenliği kuvvetlendirmek ve silahsızlanmayı ve silahların kontrolünü ileri götürmek için işbirliği yapmaya söz veriyoruz. Yirmiiki devletin ilişkilerini daha iyileştirmek için yaptıkları ortak deklarasyonu olumlu karşılıyoruz.

İlişkilerimizin temelini demokratik değerlere, insan hakları ve temel özgürlüklere olan ortak bağlılığımız teşkil etmektedir. Devletlerimiz arasında barış ve güvenliği kuvvetlendirmek kaniyiz ki , demokrasinin ilerletilmesi ile insan haklarına saygı ve insan haklarının etkin bir şekilde kullanılması şarttır. Halkların eşit haklara sahip bulunduğunu ve halkların Birleşmiş Milletler Anayasası na ve devletlerin toprak bütünlüğüne ilişkin olanlar dahil , uluslararası hukukun ilgili normlarına uygun olarak,kendi kaderlerini tayin etmeye hakları olduğunu tekrar teyid ederiz.

Ekonomik, sosyal, kültürel çevreye ilişkin* ve insancıl sorunları çözmek için siyasi istişareleri arttırmaya ve işbirliğini genişletmeye hazırız. Bu ortak kararımız ve büyüyen karşılıklı bağımlılığımız on yılların yarattığı güvensizliğin üstesinden gelmeye, istikrarı arttırmaya ve birleşik bir Avrupa inşa etmeye yardımcı olacaktır.

Biz Avrupa'nın diğer ülkelerle diyaloga ve işbirliğine açık bir barış kaynağı olmasını istiyoruz. Mubadeleleri hoş karşılayan ve geleceğin zorlu sorunlarına ortak yanıtlar bulma arayışına girmiş bir kıta olmasını istiyoruz.

Güvenlik

Aramızdaki dostane ilişkiler, demokrasinin tahkim edilmesinden ve daha da iyileştirilmiş güvenlikten müstefit olacaktır. Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması'nın 22 katılan devlet tarafından imzalanmasını iyi karşılıyoruz. Bu antlaşma silahlı kuvvetler seviyelerinin indirilmesini intaç edecektir. İtimat ve güvenlik artırıcı yeni önlemlerin kabul edilmesini destekliyoruz. Bu önlemler tüm katılan devletler arasında saydamlığın ve itimatın artmasına müncer olacaktır. Bunlar Avrupa'da istikrar ve güvenliğin artması için önemli adımlardır.

"Sükunu bozmayan" şeklinde geçmektedir.

Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması'ndan husule gelecek olan silahlı kuvvetlerdeki görülmemiş azalmalar AGİK süreci içinde güvenlik ve işbirliğine yeni yaklaşımlarla birlikte Avrupa'da güvenliğin yepyeni algılanmasına ve ilişkilerimizde yeni bir boyuta müncele olacaktır.Bu bağlamda biz devletlerin kendi güvenlik düzenlemelerini seçme özgürlüklerini tamamen tanıyoruz.

Birlik

Bütün özgür Avrupa yeni bir başlangıç istiyor. Halklarımızı bu büyük çabaya katılmaya davet ediyoruz.

12 Eylül 1990 günü Almanya hakkında imzalanan Moskova'da imzalanan Nihai Çözüm Antlaşması 'nı büyük bir memnuniyetle not ediyor ve Alman halkının AGİK Nihai Senedi ilkelerine uygun olarak ve komşuları ile tam bir antlaşma içinde bir devlet halinde birleşmiş olmasını yürekten memnuniyetle karşılıyoruz. Almanya ulusal birliğinin tesisi, istikrar, barış ve işbirliği için sorumlu olduğunun bilincinde olan birleşik demokratik bir Avrupa'da adil ve kalıcı bir barış düzenine önemli bir katkıdır.

Kuzey Amerika ve Avrupa devletlerinin katılımı AGİK'in temel bir özelliğidir.Geçmiş başarılarının altında bu katılım vardır ve AGİK sürecinin istikbali için elzemdir. Paylaşılan değerlere sürekli bir bağlılık ve ortak mirasımız bizi birbirimize bağlamaktadır.Zengin bir çeşitlilik gösteren uluslarımız işbirliğini her sahada genişletme taahhüdünde bir ve beraberdir. Yolumuza çıkan zor sorunlar sadece ortak eylem, işbirliği ve dayanışma ile çözülebilir.

AGİK ve Dünya

Uluslarımızın kaderi tüm diğer ulusların kaderine bağlıdır. Birleşmiş Milletler ve onun uluslararası barış, güvenlik ve adaleti geliştirmedeki rolünün arttırılmasını tamamen destekliyoruz. Birleşmiş Milletlerin Anayasasında yazılı, ilke ve amaçlarına sadakatimizi tekrar teyid ederiz ve bu ilkelerin bütün ihlallerini kınarız. Birleşmiş Milletlerin dünya meselelerindeki büyüyen rolünü ve devletlerimiz arasındaki ilişkilerin iyileşmesiyle beslenen artan

****çevreye ilişkin" cümlesi çeviri metninde yoktur.*

etkinliğini memnuniyetle kabul ediyoruz.

Dünyanın büyük bir kısmının çok büyük ihtiyaçlar içinde olduğunu bilerek bütün öteki ülkelerle dayanışma sözü veriyoruz. Onun için bugün Paris'den bütün dünya uluslarına çağrıda bulunuyoruz. Temel insan değerlerini korumak ve bu değerlere herkesin ortak olmasını arttırmak için elbirliğiyle çaba gösterilmesi hususunda bütün devletlerle biraraya gelmeye hazırız.

İSTİKBAL İÇİN ANA NOKTALAR

Tüm AĞİK ilke ve hükümlerinin eksiksiz uygulanması için üstlendiğimiz sağlam taahhüdümüzden yola çıkarak şimdi halklarımızın ihtiyaç ve özlemlerini karşılamak üzere işbirliğimizin dengeli ve kapsamlı bir şekilde gelişmesine hususunda azmimizi ortaya koyuyoruz.

İnsani Boyut

İnsan haklarına ve temel özgürlüklere olan saygımızın rücu edilmez olduğunu ilan ediyoruz. AĞİK'in insani boyutuna ilişkin hükümlerini eksiksiz uygulayacağız ve bunları inşa etmeye devam edeceğiz.

İnsani Boyut Konferansı'nın Kopenhag toplantısı belgesinden yola çıkarak demokratik kurumları kuvvetlendirmek ve hukukun üstünlüğünün tatbikini ilerletmek için işbirliği edeceğiz. Bu amaçla 4-15 Kasım 1991 tarihleri arasında Oslo'da bir uzmanlar semineri toplamaya karar veriyoruz.

Azınlıkların toplumlarımızın hayatına zengin katkılarını teşvik etmeye azmetmiş olarak, onların durumunu daha da iyileştirmeyi taahhüt ediyoruz. İçten kanaatimizi tekrar teyit ederiz ki, halklarımız arasındaki bu dostane ilişkiler olsun; barış, adalet, istikrar, demokrasi olsun. Azınlıkların,soy,kültür,ve din bakımından kimliklerinin korunmasını ve bu kimliğin geliştirilmesi için şartların

yaratılmasını gerektirmektedir. Azınlıklara ilişkin sorunların ancak demokratik bir siyasi çerçeve içerisinde tatminkar bir şekilde halledilebileceğini ilan ederiz. Şunu da kabul ve teslim ederiz ki azınlık mensubu kişilerin haklarına, evrensel insan haklarının bir parçası olarak, eksiksiz saygı gösterilmelidir. Azınlıklar konusunda daha sıkı işbirliği yapmak ve onları daha iyi korumak ivedi ihtiyacının farkında olarak, 1-19 Temmuz 1991 tarihleri arasında Cenevre'de azınlıklar konusunda uzman kişiler için bir toplantı tertiplemeye karar veriyoruz.

Her çeşit ırki ve etnik nefret, yahudi aleyhtarlığı, yabancı düşmanlığı ve kim olursa olsun insanlara farklı muamele edilmesine karşı mücadele etmek ve keza dini ve ideolojik nedenlerle insanlara eziyet edilmesine karşı mücadele etmek konusundaki azmimizi ifade ederiz.

AGİK taahhütlerimizde uygun olarak hareket serbestliğinin, vatandaşlarımız arasındaki temasların, bilgi ve fikirlerin serbestçe akımının özgür toplumlar ve serpilen kültürlerin idamesi ve inkişafı için çok önemli olduğunu vurgularız. Ülkelermiz arasındaki turizm ve ziyaretlerin artmasını selamlarız.*

İnsani boyut mekanizması faydalı olduğunu ispat etmiştir. O nedenle yeni yeni usullerle onu geliştirmeye azimliyiz. Bu mekanizma altında ortaya atılabilecek insan hakları sorunları tecrübe sahibi uzmanlar ve ünlü kişilerin hizmetlerinden yararlanılabilir. Bu mekanizma bağlamında haklarının korunmasını talep edecek bireyleri destekliyeceğiz. Binaenaleyh bu konudaki taahhütlerimiz özellikle insan hakları konferansı ve Moskova toplantısında devletlerimizin taraf olmuş bulunabileceği uluslararası antlaşmalar altındaki vecibelerine hael gelmek üzere daha da geliştirmeyi taahhüt ediyoruz.

Avrupa konseyinin insan haklarının demokrasi ilkelerinin ve hukukun üstünlüğünün ilerlemesine kültürel işbirliğinin gelişmesine yaptığı önemli katkıyı kabul ediyoruz. Katılımcı birçok devletin** Avrupa Konseyine ve onun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne iltihak için harekete geçmiş olmalarını memnurlukla karşılıyoruz. Aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin kendi tecrübeleri-

*Sonda yer alan cümle atlanmış. Bu cümle ilave edilmiştir.

**"Bazı katılan devletletlerin" ibaresi düzeltilmiştir.

ne AGİK'e sunmaya amade oluşunu da memnuniyetle karşılıyoruz.

Güvenlik

Avrupa'da değişen siyasi ve askeri ortam, askeri güvenlik sahasında ortak çabalar için yeni imkanlar açmaktadır. Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması ile ve İtimat ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler (IGAÖ) konusundaki müzakereler ile elde edilen önemli başarılar üzerine çalışmaları sürdüreceğiz. Aynı vekalet ile IGAÖ müzakerelerini sürdürmeyi ve bu müzakereleri en geç 1992'de Helsinki'de yapılacak olan AGİK İzleme Toplantısı'nda tamamlamaya çalışmayı taahhüt ediyoruz. Aynı şekilde katılan ilgili devletlerin CFE (Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler) müzakerelerini sürdürmek ve bu müzakereleri en geç Helsinki İzleme Toplantısında sonuçlandırmaya çalışmak yolundaki kararını da memnunlukla karşılıyoruz. Ulusal hazırlıklar ile geçecek bir dönemi takiben, tüm katılan devletler arasında güvenlik konularında daha fazla yapılandırılmış bir işbirliğini; Helsinki İzleme Toplantısı'nın sonuçlarına göre 1992'de silahsızlanma konusunda ve itimat ve güvenlik arttırma konusunda tüm katılan devletlere açık yeni müzakereler tesisine yönelik olmak üzere katılan 34 devlet arasında müzakereler ve istişareler yapılmasını bekliyoruz.

Kimyasal silahları denetlenebilir bir şekilde tüm yeryüzünde kapsamlı olarak yasaklayacak bir sözleşmenin en erken bir tarihte aktedilmesini istiyor ve bu sözleşmenin ilk imzalıyacıları olmayı düşünüyoruz.

Açık gökler (Open Skies) girişiminin önemini tekrar teyit ediyor ve bu husustaki müzakerelerin olabildiğince erken başarılı bir şekilde sonuçlanmasını istiyoruz.

Avrupa'da çatışma tehdidi azalmış olmakla beraber diğer tehlikeler toplumlarımızın istikrarını tehdit etmektedir. Katılan devletlerin bağımsızlığını, egemen eşitliğini ya da toprak bütünlüğünü ihlal eden faaliyetlere karşı demokratik kurumları savunmak hususunda işbirliği yapmaya azimliyiz. Bu faaliyetlere dışarıdan yapılan tazyik, cebir ve yıkıcılık içeren gayri meşru faaliyetler dahildir.

Her türlü terörist eylemleri, yöntemleri ve uygulamaları açıkça suç olarak kınıyoruz ve bunları hem iki taraflı hem çok taraflı işbirliğiyle ortadan kaldırmak için çalışmaya azimli olduğumuzu ifade

ediyoruz. Uyuşturucu maddeler kaçakçılığıyla mücadele etmek için bıraraya geleceğiz.

Devletlerin kuvvet kullanmaktan ve kuvvet kullanmak tehdidinde bulunmaktan sakınma, vecibelerin önemli bir tamamlayıcısı uyuşmazlıkların barışçı yollarla hallidir. Her ikisi de uluslararası barış ve güvenliğin idamesi ve sağlamaştırılması için esaslı amillerdir. Bunun bilincinde olarak çıkabilecek ihtilafları politik çarelerle önlemenin etkin yollarını arayacağımız gibi, çıkabilecek herhangi bir ihtilafı uluslararası hukuka uygun olarak barışçı yoldan halletmenin isabetli mekanizmalarını da belirleyeceğiz. Buna göre bu sahada yeni işbirliği şekilleri aramayı özellikle bir üçüncü tarafın kabulü zorunlu olan müdahalesi dahil, bir dizi uyuşmazlıkları barışçı yoldan halletme yöntemleri aramayı taahhüt ediyoruz. Uyuşmazlıkları barışçı yoldan halletme konusunda 1991 yılı başında Valletta'da yapılacak toplantıdan azami ölçüde yararlanılması gerektiğini vurguluyoruz. Dışişleri Bakanları Konseyi Valletta toplantısı raporunu dikkate alacaktır.

Ekonomik İşbirliği

Pazar ekonomisine dayalı ekonomik işbirliğinin ilişkilerimizin esaslı bir ögesi olduğunu ve bunun müreffeh ve birleşik bir Avrupa'nın inşaaında bir araç olduğunu vurguluyoruz. Demokratik kurumlar ve ekonomik özgürlük iktisadi ve sosyal gelişmeyi besler. Bu husus, sonuçlarını hararetle desteklediğimiz İktisadi İşbirliği Bonn Konferansı belgeleriyle kabul edilmiştir.

Ekonomik alanda bilim ve teknolojiye işbirliğinin şimdi AGİK'in önemli bir sütunu olduğunu vurguluyoruz. Katılan devletler erişilen kazanımları düzenli aralıklarla gözden geçirmeli ve bu alanda yeni ivmeler vermelidir.*

Ekonomik işbirliğimizin genişletilmesi hür teşebbüsün teşvik edilmesi ticaretin GATT (Ticaret ve Tarifeler Hakkında Genel Anlaşma) kurallarına göre artırılması ve çeşitlendirilmesi gerektiğine kaniyiz. sosyal adalet ve sosyal** ilerlemeyi destekliyeceğiz ve halklarımızın refahını ileri götüreceğiz. Bu bağlamda işsizlik sorununa yönelik etkin politikaların önemini kabul ediyoruz.

* Son cümle atlandığından metne eklenmiştir.

**"sosyal" kelimesi eklenmiştir.

24 ülke gurubu tarafından taahhüt edilmiş bulunduğu üzere pazar ekonomisine geçmeye ve iktisadi ve toplumsal büyümenin temelini oluşturmaya çalışan demokratik ülkelerin desteklemeye devam etmek ihtiyacını tekrar teyid ederiz. Bu ülkelerin uluslararası ekonomik ve mali sistemle daha fazla bütünleşmeleri, bu bütünleşmenin yararları kadar disiplinini de kabul etmeleri lüzumunu da vurguluyoruz. AĞİK süreci içinde ekonomik işbirliğine daha fazla önem verilirken kalkınmakta olan katılan devletlerin çıkarlarının dikkate alınması gerektiğini düşünürüz.

İnsan hakları temel özgürlüklere gösterilecek saygı ve bunların ileriye götürülmesiyle bilimsel ilerleme arasındaki bağı hatırlıyoruz. Bilim ve teknoloji alanındaki işbirliği ekonomik ve sosyal kalkınmada önemli bir rol oynayacaktır. Binanaleyh katılan devletler arasında mevcut teknolojik mesafenin kapatılması için işbirliği, bilimsel ve teknolojik bilgilerin daha büyük ölçüde paylaşılması istikametinde gelişmelidir. Katılan devletleri, insan potansiyelini ve hür teşebbüs ruhunu geliştirmek için elbirliği etmeye teşvik ederiz.

Ekonomik ve sosyal kalkınma için, enerji, nakliye ve turizm alanlarında devletlerimiz alanında mevcut işbirliğine gerekli hızı vermeye azimliyiz. Enerji kaynakların, çevreyi de dikkate alarak, iktisadi ve rasyonel bir şekilde geliştirmek ve en iyi koşulları yaratmak için atılacak adımları özellikle iyi karşılıyorz.

Avrupa'nın siyasal ve ekonomik kalkınmasında Avrupa Topuluğu'nun önemli rolünü kabul ediyoruz. Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu, Bretton Woods Kurumları, İktisadi İşbirliği ve Teşkilatı (OECD), Avrupa Serbest Ticaret Ortaklığı (EFTA), Uluslararası Ticaret Odası gibi uluslararası iktisadi kuruluşlarında, ekonomik işbirliğini ileri götürmekte önemli bir görevi vardır. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın kurulmasıyla ekonomik işbirliği daha da güçlenecektir. Hedeflerimize varmak için bu kuruluşların faaliyetlerini etkin bir şekilde ahenkleştirmek lüzumunu ve devletlerimizin bu faaliyetlere katılması için yöntemler bulma ihtiyacını vurguluyoruz.

Çevre

Çevre sorunlarını ve bu sahada bireyin ve işbirliği çabalarının ele almak ivedi ihtiyacını kabul ediyoruz. Havada, suda ve toprakta sağlam bir ekolojik denge kurup idame ettirmek için, çevremizi

korumak ve iyileştirmek yolundaki çabalarımızı yoğunlaştırmaya söz veriyoruz. Binaenaleyh AGİK'den müşterek çevre taahhütlerinin ve hedeflerinin belirlenmesinde bir çerçeve olarak yararlanmayı ve böylece çevrenin korunmasına dair Sofya toplantısının raporunda yer alan işleri takip etmeye azimliyiz.

Kamunun ve bireylerin çevreyi düzeltici girişimlerde bulunabilmesi hususunda, bilgili bir toplumun önemli rolünü vurguluyoruz. Bu amaçla çevre konusunda halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimini arttırmayı ve aynı zamanda politika, proje ve programların çevresel etkilerini halka daha fazla duyurmayı taahhüt ediyoruz.

Gerekli önlemleri almak hususunda henüz kendi imkanları olmayan ülkeleri desteklemek ihtiyacının bilinci olarak temiz ve düşük atıklı teknoloji yaratmaya öncelik veriyoruz.

Çevre politikalarının etkin uygulanmasını sağlamak için bu politikaların gerekli yasal önlemler ve yönetsel yapılar ile desteklenmesi gerektiğini vurguluyoruz.

Mevcut taahhütlere uyulmasının sistemli bir şekilde değerlendirilmesini, dahası çevrenin durumu ve potansiyel çevresel tehlikeler hakkında uyarıcı ve bilgi alış verişi bakımlarından daha kapsamlı taahhütlerin ortaya konmasını öngören yeni önlemlere ihtiyaç bulunduğunu vurguluyoruz. Avrupa Çevre Teşkilatı'nın kurulmasını da memnurlukla karşılıyoruz.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu, İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) gibi çevrenin korunmasıyla uğraşan halen mevcut muhtelif uluslararası kuruluşlardaki faaliyetlerin, yapılan etütlerin ve politikaların yeniden gözden geçirilmelerini iyi karşılıyoruz. Bunların işbirliğini kuvvetlendirmek ihtiyacını ve etkin bir eşgüdüm içinde olmaları ihtiyacını vurguluyoruz.

Kültür

Kıtanın bölünmüşlüğü ortadan kaldırmak için müşterek Avrupa kültürümüzün ve paylaştığımız değerlerin çok önemli katkısı olduğunu kabul ediyoruz. Binaenaleyh yaratıcı özgürlüğü olan, tüm zenginliği ve çeşitliliği ile kültürel ve manevi mirasımızın korunması ve geliştirilmesine olan bağlılığımızı vurguluyoruz.

Avrupada'ki son değişiklikler karşısında, Karakov (Cracow) Sempozyumunun artan önemini vurguluyor ve kültür alanında

daha yoğun bir işbirliğini ana hatlarını mütalaa etmesini bekliyoruz. Avrupa Konseyi'ni bu sempozyuma katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

Halklarımız arasında daha fazla tanışıklık olması için katılan diğer devletlerin kentlerinde kültür merkezleri kurulmasını işitsel-görsel alanda daha fazla işbirliğini ve müzik,tiyatro, edebiyat ve sanat alanında daha geniş mübadeleleri destekliyoruz.

Özellikle gençler arasında,kültürel mübadeleler , eğitimin tüm dallarında işbirliği, daha açık olarak diğer katılan devletlerin dillerinde öğretim ve eğitim yolu insanların birbirlerini daha iyi anlamasını geliştirmek üzere ulusal politikamızda özel çaba sarfetmeye kararlıyız. Bu eğilimin ilk sonuçlarını 1992 Helsinki İzleme Toplantısı'nda görüşmeyi düşünüyoruz.

Göçmen İşçiler

Göçmen işçilerin ve onların ev sahibi ülkelerde yasal olarak ikamet eden ailelerin sorunların ekonomik kültürel ve sosyal veçheleri olduğu gibi bir insani boyutu da vardır.Onların haklarını korumak ve ileriye götürmek,aynı zamanda uluslararası vecibelerin ifası, tekrar teyid ederiz ki bizi ilgilendiren bir konudur.

Akdeniz

Avrupa'da husule gelen temelden siyasi değişikliklerin Akdeniz Bölgesi'nde olumlu bir ilişkisi bulunduğunu düşünüyoruz. Onun için, Avrupa'daki istikrarın önemli bir amili olarak Akdeniz'de güvenlik ve işbirliğini kuvvetlendirmeye yönelik çabalarımızı sürdürüreceğiz. Akdeniz konusunda Palma de Mallarco toplantısının raporunu iyi karşılıyoruz ve sonuçlarını hepimiz destekliyoruz.

Bölgede devam etmekte olan gerilimler nedeniyle endişeliyiz* ve ortadaki önemli problemlere,Nihai Senedin içinde,barışçı yollardan adil,yaşama kabiliyeti olan kalıcı çözümler bulmak hususundaki çabalarımızı yoğunlaştırmaya olan azmimizi yeniliyoruz.

AGİK'e katılmayan Akdeniz devletleri ile ilişkilerimizi ahenkli bir şekilde geliştirmek ve çeşitlendirmek için olumlu koşulları ge-

*"ile alakalıyız", "nedeniyle endişeliyiz" şeklinde düzeltilmiştir.

liştirmek istiyoruz.Ekonomik ve sosyal kalkınmayı ileri götürmek ve böylece bölgede istikrarı artırmak amacıyla bu devletler ile daha fazla işbirliği yapılacaktır.Bu hedef için, bu ülkelerle birlikte Avrupa ile onun Akdenizli komşuları arasındaki refah farkını daraltmaya gayret edeceğiz.

Hükümet Dışı Kurumlar

Hükümet dışı kurumların,dini grupların ve diğer grupların ve bireylerin AGİK hedeflerine varılmasında oynadıkları büyük rolü hatırlıyoruz ve AGİK taahhütlerin katılan devletler tarafından ifası için onların göstereceği faaliyetleri daha kolaylaştıracadığız.Bu kuruluşlar gruplar ve bireyler, üzerindeki önemli görevlerini yerine getirmek için AGİK'in faaliyetlerine ve yeni yapılarına doğru ve uygun olan bir şekilde sokulmalıdır.

AGİK SÜRECİNİN YENİ YAPILARI VE KURUMLARI

İnsan haklarına demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygıyı pekiştirmek,barışı kuvvetlendirmek ve Avrupa'da birliği ileri götürmek için gösterdiğimiz ortak çabalar,yeni nitelikteki siyasi bir diyalog,işbirliği ve AGİK yapılarının geliştirilmesini gerekli kılıyor.

Müstakbel ilişkilerimize şekil vermekte,her düzeyde iştişarelerimizin yoğunlaştırılması birinci öneme sahiptir. Bunun için aşağıdaki hususları kararlaştırıyoruz:

Biz,devlet ya da hükümet başkanları gelecek defa Helsinki'de 1992 AGİK İzleme Toplantısı münasebetiyle toplanacadığız.Ondan sonra ki müteakip izleme toplantıları münasebetiyle de toplanacadığız.Dışişleri bakanlarımız,bir konsey halinde en az yılda bir defa toplanacaktır.Bu toplantılar AGİK süreci içinde siyasi iştişarelerin merkezi formu olacaktır.Konsey AGİK'e ilişkin meseleleri görüşecek ve gerekli kararları alacaktır.

Konseyin ilk toplantısı Berlin'de yapılacaktır.

Bir Kıdemli Memurlar Komitesi konsey toplantılarını hazırlayaca-

cak ve kararlarını uygulayacaktır. Komite güncel meseleleri inceleyecek,öte yandan konseye tavsiyeler şeklinde uygun kararları alabilecektir.

Katılan devletlerin temsilcilerinin acil sorunları görüşmek üzere ilave toplantılar yapmalarına rıza gösterebilir.

Konsey fevkaledede hallerde Kıdemli Memurlar Komitesi'nin toplanmasına dair hükümlerin gelişmesini inceleyecektir.

Katılan devletler tarafından diğer bakanların da toplantılar yapması kabul edilebilir.

Bu istişare gerekli idari desteği sağlamak için Prag'da bir sekreterlik kuruyoruz.

Katılan devletlere gelişmeleri görmek,taahhütlerin uygulanmasını gözden geçirmek ve AGİK sürecinde atılacak başka adımları görüşmek imkanı vermek için katılan devletleri izleme toplantıları kural olarak iki senede bir yapılacaktır.

Uyuşmazlık risklerini azaltmakta Konseye yardımcı olması için Viyana'da bir Uyuşmazlıkları Önleme Merkezi kurmaya karar veriyoruz.

Katılan devletler içerisinde seçimlere ilişkin temasları ve bilgi alışverişini kolaylaştırmak üzere Varşova'da bir Serbest Seçimler Ofisi kurmaya karar veriyoruz.

Parlamentelerin AGİK sürecinde onaylayabilecekleri önemli rolü kabul ederek,tüm katılan devletlerden gelecek parlamento üyelerinin oluşturacağı bir AGİK parlamenterler meclisi kurmak suretiyle parlamentoların AGİK'e daha fazla girmelerini istiyoruz.Bunun için bu sahada mevcut bilgiden ve yapılmış işlerden yararlanarak böyle bir AGİK Parlamenterler Meclisi'nin hangi sahalarda faaliyet göstereceğini,çalışma yöntemlerini ve iç tüzüğünü müzakere etmek üzere parlamenterler düzeyinde temaslar yapılmasını ısrarla tavsiye ediyoruz.

Dışişlerl Bakanlarımızdan bu konuyu konsey halinde yapacakları ilk toplantıda gözden geçirmelerini rica ediyoruz.

Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nda muhtevi bazı hükümlere ilişkin ulusal bir teşkilat düzenlemeleri ,Paris Şartı ile birlikte kabul edilen tamamlayıcı belgelerde gösterilmiştir.

İşbu belgede ve tamamlayıcı belgede muhtevi kararların uygu-

lanmasını sağlamak için gerekebilecek işlerin yapılmasını ve Avrupa'da güvenlik işbirliğinin kuvvetlendirilmesi için gösterilecek çabalara düşünülmesini konseye tevdi ediyoruz.

Konsey tamamlayıcı belgede uygun göreceği değişiklikleri yapabilir.

Yeni bir Avrupa için Paris Şartı'nın İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca yazılmış olan aslı Fransa Cumhuriyeti Hükümeti'ne tevdi edilecek ve o da arşivlerinde muhafaza edilecektir. Katılan devletlerin her biri Fransa Cumhuriyeti Hükümeti'nden Paris Şartı'nın onaylı bir suretini alacaktır.

Paris Şartı'nın metni katılan devletlerin herbirinde yayınlanacak her devlet onu olabildiğince geniş bir çevreye yayacak ve tanıttacaktır.

Fransa Cumhuriyeti Hükümeti'nden, Birleşmiş Milletler Anayasası'nın 102'nci maddesine göre tescili gerekli olmayan Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nın metnini Birleşmiş Milletlerin resmi bir belgesi olarak kuruluşun tüm üyelerine dağıtılmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine iletilmesi rica olunur.

Fransa Cumhuriyeti Hükümeti'nden,metinde adı geçen tüm öteki uluslararası kuruluşlara da Paris Şartı metnini iletilmesi rica olunur.

Biz,katılan devletlerin aşağıda imzası bulunan Yüksek Temsilcileri,zirve toplantısının sonuçlarını atfettiğimiz yüksek siyasi önemi bilerek ve kabul ettiğimiz hükümlere uygun hareket etme azmimizi ilan ederek aşağıya imzalarımızı koyduk.

**21 Kasım 1990 günü,
Paris'de imzalanmıştır.**

**YENİ BİR AVRUPA İÇİN PARİS
ŞARTI'NDA YER ALAN BAZI
HÜKÜMLERİ HAYATA GEÇİRMEK
İÇİN TAMAMLAYICI BELGE**

YENİ BİR AVRUPA İÇİN PARİS ŞARTI'NDA YER ALAN BAZI HÜKÜMLERİ HAYATA GEÇİRMEK İÇİN TAMAMLAYICI BELGE

21 Kasım 1990 günü Paris'te imzalanan Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nda yer alan bazı hükümlere ilişkin usuller ve özel biçimler aşağıda izah edilmiştir.

1. KURUMSAL DÜZENLEMELER

A. KONSEY

1. Katılan devletlerin Dışişleri Bakanları'ndan oluşan Konsey, AGİK süreci içinde muntazaman yapılan siyasi istişareler için merkezi bir forum teşkil eder.
2. Konseyin yapacağı işler.
AGİK'e ilişkin konuları görüşmek ve uygun kararları almak;
Katılan devletler veya hükümet başkanları toplantılarını hazırlamak; bu toplantılarda tesbit edilen işleri yapmak ve alınan kararları uygulamak.
3. Konsey muntazaman yılda en az bir defa toplanacaktır.
4. Katılan devletler Konsey'in ilave toplantılar yapmasına muafakat edebilir.
5. Konsey'in bir toplantısı devamınca Başkanlığı ev sahibi ülkenin temsilcisi yapacaktır.
6. Konsey toplantılarının gündemi (bir sonraki toplantının münavebeyle yeri, ve tarihine ilişkin teklifler dahil) Kıdemli Memurlar Komitesi tarafından hazırlanacaktır.

B. KIDEMLİ MEMURLAR KOMİTESİ

1. Kıdemli Memurlar Komitesi (KMK) Konsey'in yapacağı işleri hazırlayacak, kararlarını icra edecek, gün meseleleri gözden geçirecek ve diğer uluslararası forumlara ilişkileri cahil AGİK'in gelecekte yapacağı işleri düşünecektir.
2. Konsey toplantılarının gündemini hazırlamak için Komite görüşülecek konuları katılan davetlerin yaptığı telkinlere istinad ederek belirleyecektir. Komite, Konsey toplantısından az önce gündem taslağına son şeklini verecektir.
3. Katılan devletlerden herbiri bir temas noktası tesis edecek. Bu temas noktaları katılan devletlerden herbiri ile Sekreterlik arasındaki iletişimi kolaylaştırmak ve Komite'nin yapması telkin olunan işleri Sekreterliğe iletme için kullanılacaktır. Sekreterlik bu telkinleri önce toplayacak sonra tevzi edecektir.

4. Komite'nin Başkanlığını, bir önceki Konsey toplantısına başkanlık etmiş olan Dışişleri Bakanı'nın mensup olduğu devletin temsilcisi yapacaktır. Komite Başkanı, katılan devletler ile istişareden sonra, Komite'yi toplantıya çağıracaktır.

Komite'nin toplantıları Sekreterliğin bulunduğu şehirde yapılacak ve aksine olmamışsa iki günden fazla sürmeyecektir. Konsey toplantısının hemen öncesinde yapılacak Komite toplantıları, Konsey toplantısının kapılacağı yerde olacaktır.

5. Pratik olması hesabıyla, Komite'nin ilk toplantısı 28-29 Ocak 1991 günleri Viyana'da yapılacak ve Yugoslavya temsilcisi Başkanlık edecektir.

C. ACİL HAL MEKANİZMASI

Konsey, acil hallerde Kıdemli Memurlar Komitesi'ni toplamak için bir mekanizma kurma imkânı olup olmadığını görüşecektir.

D. İZLEME TOPLANTILARI

Katılan devletlerin izleme toplantıları kural olarak iki yılda bir yapılacak ve bu toplantılar aksine anlaşma olmamışsa üç aydan fazla sürmeyecektir.

E. AĞIK SEKRETERLİĞİ

1. Sekreterliğin yapacağı işler:
Konsey toplantılarına ve KMK toplantılarına yönetsel destek sağlamak;
Bir AĞIK belgeleri arşivi tutmak ve belgeleri katılan devletlerin isteği vechile tevzi etmek.
Bireylere, hükümet dışı kuruluşlara, uluslararası kuruluşlara ve katılmayan devletlere AĞIK hakkında kamuya açık olan bilgileri vermek;
AĞIK zirve toplantılarının, izleme toplantılarının ve ara toplantılarının İcra Sekreterlerine münasip destek sağlamak.
2. Sekreterlik Konsey veya KMK tarafından kendisine verilecek diğer işleri ifa edecektir.
3. Yukarıda sayılan işleri görmek için Sekreterlik aşağıdaki personelden oluşacaktır.
KMK aracılığıyla Konsey'e sorumlu bir Müdür;
Toplantıların tertiplenmesi, belgeleme ve enformasyon, mali ve idari işlerle (protokol ve güvenlik dahil) görevli üç memur. Bu görevlere ilaveten Müdür sekreterliğin görevleri çerçevesinde başka vazifelerde verebilir;
Müdürün işe alacağı idari ve teknik personel.

F. İHTİLAFLARI ÖNLEME MERKEZİ (İÖM)

1. İhtilafları Önleme Merkezi, ihtilafa düşme tehlikelerini azaltma hususunda Konsey'e yardımcı olacaktır. Merkezin işlevleri ve yapısı aşağıda izah edilmiştir.
2. Başlangıçta merkezin rolü, aşağıdaki gibi, İtimat ve Güvenliği Artırma Önlemleri'nin (İGAÖ) uygulanmasını desteklemekten ibaret olacaktır. Olağan dışı askeri etkinlikler hakkında istişare ve işbirliği mekanizması; Yıllık askeri malumat alışverişi; İletişim ağı; Yıllık olarak yapılanları değerlendirme toplantıları; Askeri mahiyette olan tehlikeli olaylar hususunda işbirliği.
3. Merkez, başka işlevlerde yüklenebilir. Yukarda sayılan işler, Dışişleri Bakanları Konseyi'nin ilerde kendisine verilebileceği başka işlere ihtilafları uzlaştırma yöntemi ile ilgili işlere ve ihtilafları halletmeye ilişkin daha geniş işlere mani değildir.

Danışma Komitesi

4. Tüm katılan devlet temsilcilerinden oluşan Danışma Komitesi Konsey'e karşı sorumlu olacaktır. Kural olarak bu temsilciler Helsinki İzleme Toplantısı'na kadar İGAÖ müzakerelerine gönderilen heyet başkanları olacaktır. Danışma Komitesi; Olağan dışı askeri etkinlikler mekanizması altında katılan devletlerin iştirak edeceği toplantılar yapacak; Yıllık yapılanları değerlendirme toplantıları yapacak; Askeri doktrinler üzerine seminerler ve katılan davetlerin kabul edebileceği başka seminerler tertipleyecek; Merkezin sekreterliğine nezaret edecek; Mutabık kalınan İGAÖ'ler altında teati edilen bilgilerin, gerekirse müzakere edilmesi ve berraklaştırılması için bir forum temin edecek; İhtilafları Önleme Merkezi'nin vazifesi dahilinde bulunan iletişim ağının tüm sorumluluğunu taşıyacaktır.
5. Danışma Komitesi AGİK usullerine göre çalışacaktır. Kendi iş programını kendisi belirleyecek ve ilave toplantılar yapmaya karar verebilecektir. Olağan dışı askeri faaliyetlere dair usuller uyarınca veya daha fazla katılan devletin talebi üzerine toplanacak katılan devlet toplantıları İOM Sekreterliği'nin Müdürü tarafından tertiplenecektir. Müdür atanıncaya kadar bu görevi İGAÖ müzakerelerinin İcra Sekreteri ifa edecektir.

Sekreterlik

6. Sekreterlik Danışma Komitesi'nin kendisine vereceği işleri yapacak ve Komiteye sorumlu olacaktır. Özellikle, mutabık kalınan İGAÖ'ler altında teati edilen askeri bilgilere dayanarak derlenmiş bir veri bankası tesis ve idame edecek, bunu tüm katılan devletlerin istifadesine sunacak ve bu veri bankasına dayanarak yıllıklar yayımlayacaktır.
Bir Müdür;

Toplantıların tertiplenmesi, iletişim, dokümantasyon ve enformasyon mali ve idari meseleler (protokol ve güvenlik dahil) ile görevli iki memur;
Müdür'ün işe alacağı teknik ve idari personel.

8. İhtilafları Önleme Merkezi Danışma Komitesi'nin ilk toplantısı 3 Aralık 1990'da yapılacak ve Yugoslavya Başkanlık edecektir.

G. SERBEST SEÇİMLER OFİSİ

1. Serbest seçimler ofisinin görevi katılan devletler arasında seçimlere ilişkin temasları ve bilgi alışverişini kolaylaştırmaktır. Ofis böylece AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantı belgisinin 6., 7. ve 8. pragralarının uygulanmasını destekleyecektir. (İlgili hükümler Ek-1'dedir.)
2. Ofis, bu amaçla:
Katılan devlet yetkili makamlarının verecekleri bilgiler dahil, katılan devletlerde planlanan ulusal seçimlerin tarihleri, usulleri ve resmi sonuçları hakkında bilgiler toplayacak, seçim gözlemcilerinin raporlarını da toplayacak ve bunları istek üzerine hükümetlere, parlamentolara ve ilgi duyan özel kuruluşlara verecektir. Seçim yapılacak devletlerin yetkili makamları ile seçimleri gözlemek isteyen hükümetler, parlamentolar ve özel kuruluşlar arasında temasları kolaylaştırmaya hizmet edecek;
Katılan devletlerin talebi üzerine seçim usullerine ve demokratik kurumlara ilişkin seminerler ve başka toplantılar düzenleyecek ve bunların yapılma yeri olacaktır.
3. Ofis, bu sahada faaliyet gösteren diğer kurumların neler yaptığını dikkate alacak ve onlarla işbirliği edecektir.
4. Ofis Konsey'in kendisine vereceği başka işleri yapacaktır.
5. Ofis'in kadrosu:
KMK kanalından Konsey'e sorumlu bir Müdür;
Bir memur;
Ofis müdürünün işe alacağı idari ve teknik personel.

H. AGİK KURUMLARINI İLGİLENDİREN USULLER VE BİÇİMLER Kurmaı Düzenlemeleri

1. Her kurumun Müdürü, kendi hükümetini desteklediği ve Konsey tarafından münavebelı olarak, yenilenmemek üzere, üç yıllığına atanan kıdemli bir kişidir.
2. Müdür görevini yapamaz hale düşünce, Konsey Başkanı katılan devletlerle istişareden sonra müteakıp Konsey toplantısına kadar geçici bir Müdür atayacaktır.
3. Memurları kendi hükümetleri destekleyecektir. Normal olarak görev süreleri iki yıldır. Müdür'ün ve destekleyen katılan devletin mutabakatı ile görev süresi bir yıl uzatılabilir.
4. Memurların tayini Fransız alfabe sırasına göre sırayla yapılacaktır. Sıranın hangi ülkeden başlayacağı kurumdaki her mevki için kura ile belirlenecektir. Münhal mevkiler, doluncaya kadar, bu sıraya göre katılan devletlere teklif edilecektir.

5. Öbür katılan devletler kendi uyruklarını münhal bir mevkie desteklemek istemedikçe, hiçbir katılan devlet uyruğuna AGİK kurumlarında birden fazla destekleme gerektiren mevki işgal ettirtmeyecektir.
6. Her memur, müdürle istişareden sonra, ilgili katılan devlet tarafından aday gösterilecek, Müdür de atamayı yapacaktır.
7. İdari ve teknik personel kurum müdürü tarafından işe alanıktır. Tercüme hizmetleri için lüzumlu görülen düzenlemeler yapılacaktır.
8. Her kurumun Müdürü kendi çalışma düzenini belirleyecektir.
9. Müdür ve memurlar kendilerini destekleyen devlet tarafından evsahibi ülkeye güven belgesiyle yollanacak ve orada tüm diplomatik statüden yararlanacaklardır.

Giderler

10. Desteklene personelin giderleri destekleyen ülke tarafından karşılanır. AGİK kurumlarının tesis masrafları AGİK usullerine göre paylaşılacaktır. İşletme masrafları, tayin edilmiş memurların resmi seyahat masrafları dahil, AGİK usullerine göre paylaşılacaktır. Kurumun bina giderleri ile kurum merkezinde yapılan toplantıların giderleri dahil lüzumlu güvenlik tertiplerinin giderleri evsahibi ülke tarafından karşılanacaktır.
11. Evsahipliği eden ülkeler, kurumları iyi işlemeye ve ahdi ve mali vecibeler yüklenmeye muktedir kılmayı ve onlara diplomatik statü tanımayı taahhüt ederler.
12. İyi çalışabilmek için, AGİK'in zirve tarafından ihdas edilen kurumsal yapıları rızaya dayalı idari, mali ve personel düzenlemelerine gereksinecektir.
13. Bu amaçla, Paris Zirvesi'nin İcra Sekreteri ile New York Dışişleri Bakanları Toplantısının İcra sekreteri ve yeni AGİK kurumlarına evsahipliği eden ülkelerin temsilcilerinden oluşan ve Başkanlığını Hazırlık Komitesi'nin İcra Sekreteri yapacak olan bir kurul katılan devletlere 1990 Aralık ayı sonuna kadar bir rapor ve öneriler sunacaktır. Kıdemli Memurlar komitesi'nin sorumluluğunda 14-18 Ocak 1991 tarihleri arasında Viyana'da toplanacak olan katılan devlet uzmanlarından müteşekkil bir *ad hoc* grup bu raporu ve önerileri inceleyecek e bunlara dayanarak nihai tavsiyelerini yapacaktır. Bu toplantı Kıdemli Memurlar Komitesi'ne başkanlık eden devletin temsilcisi tarafından tertiplenecek ve toplantıya kendisi başkanlık edecektir.
14. Kıdemli Memurlar Komitesi, yapacağı ilk toplantıda bu tavsiyeleri inceleyecek ve gerekli kararları alacaktır.

Her kurumun ilk müdürü Kıdemli Memurlar Komitesi'nin ilk toplantısı tarafından aday gösterilecek ve Konsey tarafından bir hafta içinde sükut yöntemi ile teyid edilecektir. İhtilafları Önleme Merkezi Danışma Komitesi'nin ilk toplantısı ve Kıdemli Memurlar Komitesi'nin ilk toplantısı için gerekli hizmetleri Viyana'daki İGAÖ müzakerelerinin İcra Sekreterliği sağlayacaktır.
15. AGİK Sekreterliği, ihtilafları önleme merkezi ve Serbest Seçimler Ofisi bunların yapacakları işleri ve nasıl çalışacaklarını tayin etmek yetkisine sahip olan Konsey'e karşı sorumludurlar.

I. MUHABERAT

Konsey, Danışma Komitesi'nin ve Kıdemli Memurlar Komitesi'nin tavsiyesi üzerine ilave İGAÖ'ler anlaşmasının bir parçası olarak kurulmuş olan muhaberat ağının AGİK'le ilgili başka amaçlar için de kullanılmasına karar verebilir.

J. AGİK İÇTÜZÜĞÜNÜN UYGULAMASI

AGİK'in İçtüzüğü, çalışma yöntemleri, giderlerin üyelere tevzi cetveli ve diğer hususlar, başka türlü kararlaştırılmadıkça, gerekli düzeltmeler yapılarak, uygulanacaktır.

II. UZMANLAR TOPLANTISI

A. DEMOKRATİK KURUMLAR ÜZERİNE UZMANLAR SEMİNERİ

Demokratik Kurumlar Üzerine Uzmanlar Semineri 4-15 Kasım 1991 tarihleri arasında Oslo'da yapılacaktır. Bu seminerin amacı, başka şeyler meyanında, Avrupa Konseyi'nin tecrübelerinden ve Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu'nun faaliyetlerinden istifade ederek, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin mevzuatın mukayeseli incelemesi dahil katılan devletlerdeki hayat kabiliyeti olan demokratik kurumları tahkim ve takviye etmenin yol ve çarelerini müzakere etmektir.

B. AZINLIKLAR ÜZERİNE UZMANLAR TOPLANTISI

Azınlıklar üzerine uzmanlar toplantısı 1-19 Temmuz 1991 tarihleri arasında Cenevre'de yapılacaktır. Bu toplantının amacı azınlıklar konusunu ve azınlıklara mensup kişilerin hakları konusunu, değişik durumları ve meselenin hukuki, tarihi, siyasi ve iktisadi arka planını dikkate alarak derinlemesine incelemektir. Bu inceleme şunları da içerecektir.

Ameli tecrübeler, özellikle, ulusal kanunlar, demokratik kurumlar, uluslararası anlaşmalar hakkında görüş alışverişi ve diğer işbirliği şekilleri;

Konuya ilgisi bulunan AGİK taahhütlerinin uygulamalarının gözden geçirilmesi ve standartların ne ölçüde ıslah edilebileceğinin tetkiki;

Yukarda anılan taahhütlerin uygulamalarını iyileştirmeye yönelik yeni önlemlerin incelenmesi.

Ek-I

6. Katılan devletler, halk iradesinin, periyodik seçimler sahte olmayan seçimler vasıtasıyla özgürce ve adilce ifade edilen halk iradesinin, idarelerin otorite ve meşruluğunun temeli olduğunu ilan ederler. Katılan devletler, bu görüşe uygun olarak, vatandaşlarının, ya doğrudan doğruya yada adil seçim süreçleri içinde özgürce seçtikleri temsilcileri eliyle ülkenin yönetimine katılma haklarına saygılı olacaktır. Katılan devletler, halkın iradesiyle özgürce tesis edilmiş olan demokratik düzeni, kendi kanunları uyarınca ve yükledikleri uluslararası insan hakları vebibeleri ve uluslararası taahhütleri uyarınca, bu düzeni yada başka bir katılan devletin düzenini yıkmayı amaçlayan terörizm yada şiddete başvuran yada terörizmden veya şiddetten vazgeçmeyi reddeden kişilerin, grupların ve teşkilatların faaliyetlerine karşı savunmak ve korumak sorumluluğunu taşıdıklarını kabul ederler.
7. Halk iradesinin idarelerin otoritelerine temel olmasını sağlamak için, katılan devletler;
 - 7.1- Kanunun tayin ettiği makul fasilalarla hür seçimler yapacaklardır;
 - 7.2- Ulusal yasama organının en az bir meclisindeki tüm sandalyelerin halk oyu ile özgürce belirlenmesine müsaade edeceklerdir;
 - 7.3- Tüm ergin vatandaşlarına genel ve eşit seçme hakkı garanti edeceklerdir;
 - 7.4- Oy hakkının gizli oy pusulasıyla yada buna denk özgür bir oy atma usulüyle kullanılmasını ve oy pusulalarının dürüstçe sayılmasını ve resmi sonuçların dürüstçe kamuya açıklanmasını sağlayacaklardır;
 - 7.5- Vatandaşlarının bireysel olarak yada siyasi partilerin veya kuruluşların temsilcileri olarak siyasal bir görev yada kamu görevi arama haklarına ayırım yapmaksızın saygılı olacaklardır;
 - 7.6- Bireylerin ve grupların kendi siyasi partilerini veya başka siyasi örgütlerini tam bir özgürlük içinde kurma haklarına saygılı olacak ve böyle siyasi partilere ve örgütlere, birbirleriyle kanun önünde ve resmi makamlar tarafından eşit muamele esasına müsteniden yarışabilmeleri için lüzumlu hukuki garantileri sağlayacaklardır;
 - 7.7- Siyasal kampanyanın adil ve özgür bir ortamda yapılabilmesini, partilerin ve adayların kendi görüşlerini ve niteliklerini serbestçe ortaya koymasına, seçmenlerin bunları öğrenmesine ve tartışmasına, seçmenlerin oylarını korkusuzca kullanabilmesine idarenin eylemlerinin, şiddet ve yıldırmanın mani olamadığı bir ortamda yapılabilmesini mümkün kılacak kanunları ve kamu politikasını sağlayacaklardır;
 - 7.8- Seçim sürecine katılmak isteyen bütün siyasi grupların ve bireylerin, hiçbir ayırım olmaksızın basın, yayın, radyo ve televizyona erişebilmelerini hiçbir hukuki ve idari engelin önleyememesini sağlayacaklardır;
 - 7.9- Kanunen gerekli oyu elde eden adayların göreve başlamalarını ve görev sürelerinin hitamına kadar görevde kalmalarını yada demokratik parlamenter usullere ve anayasal usullere uygun bir şekilde kanunca tayin edilmiş olan bir tarzda görevlerinin son bulmasını sağlayacaklardır.

8. Katılan devletler seçimlerin yapıldığı devletler bakımından hem yerli hem yabancı müşahitlerin bulunmasının seçim sürecinin değerini yükselteceğini düşünürler. Bu nedenle AGİK'e katılan devletlerden ve genel seçimlerin ceryanını kanunun müsaade ettiği ölçüde müşahede etmek arzusunda olan özel kurumlar ve kuruluşlardan gözlemciler davet ederler. Genel seçim düzeyinin aşağısındaki seçimlerde de benzer kolaylıklar göstermek için gayret edeceklerdir. Bu tür gözlemciler seçim işlerine müdahale etmemeyi taahhüt edeceklerdir.

Katılan devletler, halk iradesinin, periyodik seçimler sahte olmayan seçimler vasıtasıyla özgürce ve adilce ifade edilen halk iradesinin, idarelerin otorite ve mesululuğunun temeli olduğunu ilan ederler. Katılan devletler, bu görüşe uygun olarak, vatandaşlarının, ya doğrudan doğruya yada adil seçim süreçleri içinde özgürce seçtikleri temsilcileri eliyle ülkenin yönetimine katılma haklarına saygılı olacaktır. Katılan devletler, halkın iradesiyle özgürce tesis edilmiş olan demokratik düzeni, kendi kanunları uyarınca ve yüklenedikleri uluslararası insan hakları vecibeleri ve uluslararası taahhütleri uyarınca, bu düzeni yada başka bir katılan devletin düzenini yıkmayı amaçlayan terörizm yada şiddete başvuran yada terörizmden veya şiddetten vazgeçmeyi reddeden kişilerin, grupların ve teşkilatların faaliyetlerine karşı savunmak ve korumak sorumluluğunu taşıdıklarını kabul ederler.